

บทความพิเศษ

คำแนะนำสำหรับการเสนอผลงานวิชาการชนิดโปสเตอร์

พิมล เชี่ยวศิลป์

ศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย

ใคร่อยากพิชิตรางวัลโปสเตอร์วิชาการดีเด่น เชิญอ่านทางนี้ ในงานประชุมวิชาการใหญ่ประจำปี 19 ระหว่างวันที่ 23-25 มีนาคม พ.ศ.2554 ณ โรงแรมริชมอนด์ ของศูนย์บริการโลหิตแห่งชาติ สภากาชาดไทย มีผู้ส่งผลงานวิจัยในรูปแบบโปสเตอร์จำนวนมากเป็นประวัติการณ์ถึง 26 โปสเตอร์ เพื่อเป็นการส่งเสริมให้มีส่วนนำเสนอผลงานมากขึ้น ใน 2-3 ปีที่ผ่านมาศูนย์บริการโลหิตฯ จึงจัดให้มีการประกวดโปสเตอร์ ซึ่งในปีแรกๆ ยังไม่ตัดสินที่เนื้อหาวิชาการ แต่จะเป็นการให้ผู้เข้าร่วมประชุมลงคะแนนเป็น popular vote ว่าโปสเตอร์ใดจะได้รับคะแนนนิยมมากที่สุด ต่อมาโดยเริ่มจากปี พ.ศ.2553 จึงได้มีรางวัลเพิ่มขึ้นเป็นโปสเตอร์ยอดเยี่ยมกับโปสเตอร์ยอดนิยม ซึ่งสำหรับโปสเตอร์ยอดเยี่ยมจะมีคณะกรรมการให้คะแนนทุกด้านของการนำเสนอ เพื่อให้ได้ผลงานที่มีคุณภาพทั้งด้านศาสตร์และศิลป์ เมื่อพิจารณาแล้วในปีนี้เป็นรูปแบบการนำเสนอโปสเตอร์มีหลากหลายทั้งด้านคุณภาพและความสวยงาม แต่หลายคนยังไม่สามารถชนะใจกรรมการได้คะแนนจึงตกไป การทำโปสเตอร์วิชาการต้องใช้ความสามารถทั้ง "ศาสตร์" และ "ศิลป์" ที่มีแบบแผน ในฐานะที่เคยเห็นมามากพอสมควร จึงขอเสนอแนะวิธีการนำเสนอผลงานในรูปแบบโปสเตอร์ ทั้งที่ **ควรทำ** และ **ควรละเว้น** ดังนี้

สิ่งที่ควรทำด้าน "ศาสตร์"

อ่านกติกา ข้อมูล และเงื่อนไขของผู้จัดการประชุมที่ส่งมาให้ อย่างละเอียดเพื่อปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้อง สำหรับผู้จัดการประชุมก็ต้องพัฒนารูปแบบของการจัดให้ได้มาตรฐาน และข้อมูลที่ส่งออกไปต้องชัดเจน ถูกต้อง และสามารถอ่านเข้าใจได้ง่าย เท่ากับว่าต้องพัฒนาไปด้วยกันทั้งสองฝ่าย ในงานใหญ่ๆ โปสเตอร์จำนวนมากจะต้องแบ่งกันนำเสนอเป็นชุดๆ ชุดละ 2 วัน เป็นต้น เพื่อเปิดโอกาสให้นำเสนอได้อย่างทั่วถึง ถ้าไม่อ่านข้อมูลอย่างละเอียดเราอาจจะไม่ได้ติดโปสเตอร์เพราะไปผิดวันและเวลาที่ผู้จัดประชุมกำหนดไว้

ในการประชุมปีนี้ มีผู้ติดโปสเตอร์ในระหว่างพิธีเปิดซึ่งเป็นสิ่งที่ไม่ควรทำ ควรมาติดตั้งในเวลาที่กำหนดไว้ และถ้าพลาดเวลาดังกล่าวไป ก็ยังสามารถนำโปสเตอร์ไปติดในช่วงเวลาพักได้ เพื่อจะได้ไม่ไปรบกวนสมาธิของผู้อื่น นอกจากห้องบรรยายกับบริเวณที่ติดโปสเตอร์นั้นจะแยกออกจากกัน นอกจากนี้ยังมีการกำหนด

วันและเวลา สำหรับปลดโปสเตอร์ลงจากบอร์ด ถ้าเราต้องการโปสเตอร์กลับคืนก็ต้องปฏิบัติตามวันและเวลาที่ผู้จัดการประชุมระบุไว้ มิฉะนั้นโปสเตอร์ของเราจะถูกปลดทิ้งไปทันทีเมื่อหมดเวลา การนำเสนอผลงาน การจัดเสนอผลงานด้วยโปสเตอร์ที่ดีนั้นควรจัดเวลาให้ผู้วิจัยได้ประจำอยู่ที่บอร์ด เพื่อจะได้สามารถนำเสนอผลงานหรืออธิบายเพิ่มเติมได้

การประชุมระดับสากลมักจะจัดให้มีช่วงเวลาทำ Poster Walk โดยมีผู้ทรงคุณวุฒิในสาขาต่างๆ รับมอบหมายให้นำผู้สนใจเดินตามดูโปสเตอร์ ซึ่งรวมไว้เป็นกลุ่มๆ ของแต่ละสาขา เช่น กลุ่ม blood donation กลุ่ม transfusion transmitted infectious เป็นต้น ผู้นำเสนอยื่นประจำโปสเตอร์ และมีการเสนอผลงานสั้นๆ ให้กลุ่มฟัง และตอบข้อซักถามเพิ่มเติม ทำให้การเสนอผลงานโปสเตอร์มีความหมาย และน่าสนใจมากขึ้น ทั้งสำหรับผู้เสนอผลงานและผู้ชม สำหรับการประชุมของศูนย์บริการโลหิตฯ คงจะได้พัฒนาให้มีกิจกรรมนี้ในโอกาสต่อไป

รูปแบบโครงสร้าง (format) ของการเขียนบทคัดย่อ (abstract) และโปสเตอร์จะเหมือนกัน เพียงแต่บทคัดย่อถูกกำหนดให้ย่อเพื่อลงพิมพ์ในเนื้อที่จำกัด หรือกำหนดจำนวนตัวอักษร ส่วนโปสเตอร์มีเนื้อที่ให้มากขึ้นขนาดพอที่จะยืนอ่านได้ จึงสามารถขยายความแต่ละหัวข้อใน format ได้มากขึ้น รวมทั้งสามารถแสดงผลการวิจัยได้หลายรูปแบบ ทำให้เพิ่มเนื้อหาและความเข้าใจแก่ผู้ที่ยืนอ่านโปสเตอร์ได้อย่างชัดเจนมากขึ้น หัวข้อจะมีดังต่อไปนี้

1. ชื่อเรื่องได้ใจความ กระชับ สอดคล้องกับเนื้อหาสาระ
2. ชื่อผู้พิมพ์ คนเดียวหรือเป็นกลุ่มพร้อมกับชื่อสถาบัน
3. มีบทนำ(Introduction) โยงไปถึงปัญหา หรือบอกความเป็นมา (Background) แต่จะมีอีกรูปแบบหนึ่งคือเริ่มต้นด้วยหัวข้อวัตถุประสงค์เลย แต่บางเรื่องจำเป็นต้องเกริ่นนำถึงความเป็นมาของปัญหาให้ทราบว่าจะไม่จึงศึกษาวิจัยเรื่องนี้ แล้วจึงต่อด้วยวัตถุประสงค์ โดยสรุปทำได้ 3 แบบ คือ

- แบบที่ 1 ย่อหน้าแรกเริ่มด้วย บทนำ ย่อหน้าที่ 2 เป็นวัตถุประสงค์
- แบบที่ 2 เริ่มย่อหน้าแรกเป็นวัตถุประสงค์
- แบบที่ 3 ย่อหน้าแรกรวมบทนำและวัตถุประสงค์ เข้าไว้ด้วยกัน

วัตถุประสงค์ต้องชัดเจน มีสารประโยชน์ ควรเป็น โจทย์ที่นำศึกษามีความแปลกใหม่และน่าท้าทาย ถ้าเป็นสิ่งที่นำไปปฏิบัติได้ยิ่งดี

4. วัสดุอุปกรณ์ และการควบคุมคุณภาพ เป็นสิ่งสำคัญที่จะทำให้ผลงานมีน้ำหนัก ต้องรวบรวมทั้งเครื่องมือทางสถิติที่ใช้เลือกใช้วิธีการศึกษาให้เหมาะสมและออกแบบให้สามารถตอบคำถามในโจทย์ได้

5. ผลการวิจัย ตอบโจทย์ที่ตั้งไว้ในวัตถุประสงค์ได้ทุกข้อ ลงเฉพาะผลการวิจัยให้ครบถ้วนถูกต้อง เพื่อความชัดเจนและเข้าใจได้ง่าย สามารถเสนอเป็นตาราง กราฟ หรือ pie chart และเครื่องมืออื่นๆ ทางสถิติโดยเลือกใช้วิธีที่แสดงวิธีเดียวที่ดีที่สุดต่อข้อมูลชุดหนึ่ง เพื่อไม่ให้มีการซ้ำซ้อนในการนำเสนอข้อมูล และที่สำคัญคืออย่าออกความคิดเห็นต่อผลงานในขั้นตอนนี้

6. วิจารณ์ผลที่ได้ มีเหตุผล พร้อมทั้งมีการเปรียบเทียบกับข้อมูลของงานวิจัยของผู้อื่น ทั้งในประเทศหรือต่างประเทศที่เหมือนหรือต่างกัน และเพราะเหตุใด รวมทั้งการศึกษานี้มีข้อจำกัดอย่างไร เฉพาะใจความสำคัญให้เหมาะสมกับเนื้อหาโปสเตอร์ และความสนใจของผู้อ่านที่ต้องใช้เวลาอ่าน

7. ข้อสรุป (conclusion) ซึ่งเป็นส่วนสำคัญของเรื่องว่าผลงานนี้ ตอบโจทย์อย่างไร มีประโยชน์หรือนำไปใช้อย่างไร รวมทั้งแนวคิดในการศึกษาต่อไป ถ้ามีข้อเสนอแนะเกิดขึ้นจากการศึกษานี้จะดีมาก ในขั้นตอนนี้อย่ารายงานผลการทดลองซ้ำอีก

ทั้งนี้หัวข้อ 6 และ 7 สามารถมารวมเป็นหัวข้อเดียวกันได้โดยเขียนรวมกันเป็นวิจารณ์และข้อสรุป ซึ่งต้องวิจารณ์ก่อนเสนอข้อสรุป หลายคนจะเขียนว่าสรุปและวิจารณ์ซึ่งสลับกัน ไม่ว่าจะเสนอรายงานแบบใดควรจบด้วยข้อสรุป

ข้อสรุปเป็นสิ่งจำเป็นในการเสนอผลงาน เหมือนนิทานอีสปที่เราฟังกันมาตั้งแต่ยังเป็นเด็กๆ จะจบลงด้วยนิทานเรื่องนี้สอนให้รู้ว่าอะไร ในการเสนอผลงานก็เช่นกันต้องมีข้อสรุปสาระสำคัญ และหรือเป็นการให้ความเห็นหรือข้อเสนอแนะหรือปัญหาที่ยังต้องศึกษาวิจัยต่อไป

สิ่งที่ควรทำด้าน “ศิลป์”

1. ตัวอักษรมีขนาดที่ใหญ่ตัวหนาพอที่จะยืนอ่านเห็นอย่างน้อยในระยะ 2-3 เมตร มีคำแนะนำดังนี้ โดยทั่วไป ชื่อเรื่องควรใช้ขนาด font 85 points ชื่อผู้พิมพ์และสถาบันขนาด font 56 points หัวข้อรองขนาด font 36 points เนื้อความขนาด font 24 points ส่วนคำบรรยายใต้ภาพหรือตารางขนาด 18 points

2. การจัดหัวข้อและย่อหน้าได้จังหวะ สวยงาม

3. ตารางและรูป มีสีแยกดูได้ชัดเจน สามารถใช้คำอธิบายเสร็จสมบูรณ์ภายในตัวเอง (self explained) ขนาดพอเหมาะกับตัวโปสเตอร์ ตัวอักษรขนาด font 24 เส้นมีความหนาประมาณ 1 มม.

4. ดูโดยรวมแล้วสวยงามไม่รกไปด้วยภาพประกอบหรือลวดลายที่ไม่เกี่ยวข้อง ไม่ใช้สีหลากหลายเกินจำเป็น และควรเลือกใช้สีที่สบายตาเอื้อต่อการอ่าน

5. ให้ข้อความทุกส่วนของโปสเตอร์อยู่ในระดับสายตาที่จะอ่านได้ ในป็นสิ่งสังเกตพบว่าบางโปสเตอร์ข้อความตอนจบลงไปอยู่ติดพื้น ซึ่งอ่านได้ยาก ทำให้ไม่น่าอ่าน ต้องย่อใจความลงให้ได้จนสามารถบรรจุได้ตามขนาดเนื้อหาของโปสเตอร์ที่กำหนดให้

6. ความถูกต้องของข้อมูลที่จะนำเสนอ ทั้งข้อความ ตัวเลข และการพิสูจน์อักษร ไม่ควรให้มีคำผิดปรากฏได้เลย ผู้จัดการประชุมไม่มีหน้าที่ edit ข้อความ เนื้อหา หรือแก้คำผิดให้ ผู้จัดการประชุมจะพิจารณาจากบทคัดย่อและแจ้งให้ท่านเสนอได้ ทุกอย่างในบทคัดย่อ ซึ่งจะตีพิมพ์รวมเล่มแจกผู้เข้าร่วมประชุม และโปสเตอร์ที่จะนำเสนอในงานการประชุมอยู่ในความรับผิดชอบของผู้เสนอผลงาน

7. ตรวจสอบให้ดีในแต่ละตอนต้องมีหัวข้อกำกับเช่น วัตถุประสงค์ และผลการวิจัย เป็นต้น แต่สำหรับบทนำหรือความเป็นมา ย่อหน้าก็เพียงพอไม่ต้องเขียนว่า บทนำ หรือความเป็นมา เป็นที่รู้จัก หรือจะเขียนก็ได้เช่นกันไม่ผิดกติกา

สรุป โปสเตอร์วิชาการที่ดีต้องดีทั้ง “ศาสตร์ และ ศิลป์” ซึ่งต้องอาศัยแนวคิดในการศึกษาหรือวิจัย และทีมงานในการทำวิจัย สำหรับผู้ที่เคยไปเข้าร่วมประชุมระดับนานาชาติแล้วจะได้เปรียบเพราะได้เห็นฝีมือระดับสากลมาแล้วจึงพอมีไอเดียเดียว ส่วนคนที่เพิ่งเริ่มต้นเมื่อได้รับการตอบรับให้ลงโปสเตอร์วิชาการก็มีโอกาสได้แสดงฝีมือแม้ด้านวิชาการยังไม่ดีพอ แต่ด้าน “ศิลป์” นั้นสามารถสู้กันข้ามรุ่นได้แล้วค่อยๆ พัฒนาองค์ความรู้ไปเรื่อยๆ จะทำให้วงการของเราในรุ่นต่อไปพัฒนาก้าวหน้าไปอย่างไม่หยุดยั้ง

หนังสือที่ควรอ่าน

1. ภิมลย์ กมลรัตน์กุล มนต์ชัย ซาลาประวรรณ และทวีศิลป์ ต้นประยูร หลักการทำวิจัยให้สำเร็จ บริษัท เท็กซ์ แอนด์ เจอร์นัล พับลิเคชั่น จำกัด 2543
2. Browner WS: Publishing and presenting clinical research. Lippincott Williams & Wilkins, 2006.